

BNO Branchemonitor 2022

1/16

De Nederlandse ontwerpsector
in cijfers over 2020

BNO

Voorwoord	3
1 Bedrijven en mensen	4
2 Omzet en markten	6
3 Uren en tarieven	9
4 Actuele vragen	12
Colofon	16

De cijfers in de BNO Branchemonitor 2022 hebben betrekking op het eerste coronajaar 2020. Niemand was voorbereid op een pandemie en de mogelijke economische gevolgen van deze wereldwijde crisis leidden tot veel onzekerheid. De Nederlandse overheid heeft met een fors steunpakket geprobeerd om de economische schade te beperken. Niettemin hebben de coronamaatregelen in Nederland geleid tot een historische krimp van het bruto binnenlands product van 3,7% in 2020 (bron: CBS).

Toch deed de ontwerpwereld het niet slecht. In het eerste kwartaal van 2020 maakte de helft van de bureaus gebruik van de Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW), maar dat gebruik nam fors af in de daaropvolgende periode. Zelfstandig ontwerpers deden slechts deels een beroep op regelingen als de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) en Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL). Van de zzp'ers maakte 50% helemaal geen gebruik van de steunpakketten die door de overheid ter beschikking werden gesteld (bron: BNO).

Omzet

De gemiddelde omzet per fte van zzp'ers nam af van € 87.900 in 2019, naar € 77.700 in 2020, maar juist in het jaar 2019 was de gemiddelde omzet uitzonderlijk hoog. De omzet per fte bij bureaus liet een stijging zien van € 110.300 per fte in 2019 naar 113.178 per fte in 2020. Gekeken naar hoofdactiviteit zagen we een te verwachten omzetgroei binnen het relatief nieuwe domein van service en/of experience design, waaronder we alle vormen van niet-tastbaar ontwerp rekenen. In de gemiddelde uurtarieven hebben geen grote verschuivingen plaatsgevonden. Ook bleef de omzet in belangrijke mate afkomstig uit gedeclareerde uren.

Opdrachtgevers

De belangrijkste opdrachtgevers voor de ontwerpsector in 2020 waren de zakelijke en financiële dienstverlening, de overheid en – in afnemende mate – de industrie en bouwnijverheid. Opdrachten uit horeca, sport en recreatie vielen nagenoeg weg, terwijl het aandeel opdrachten uit de cultuur- en kunstinstellingen toch vrijwel op het peil van 2019 bleef. De omzet uit export nam af met 4,5% in 2020.

Personeel

De actuele vragen in deze branchemonitor zijn voor een belangrijk deel gericht op de arbeidsmarkt. Sinds de start van de coronacrisis heeft het hybride werken – deels thuis en deels op het bureau – een vlucht genomen. Bij 84% van de bureaus is dat de afgelopen periode standaard geworden. Ondertussen is er tegen alle verwachtingen in een tekort op de arbeidsmarkt ontstaan. Bureaus hebben openstaande vacatures op alle fronten en zitten met name te springen om creatief talent. Er wordt dan ook over de gehele linie meer geïnvesteerd in personeelwerving en -binding. Opvallend is dat bij de grote bureaus nu meer mensen werkzaam zijn dan voor de pandemie.

De BNO Branchemonitor kijkt steeds terug naar een periode van een jaar eerder. Dat is uit praktische overwegingen, maar ook omdat mededingingsgevoelige data uit onderzoek, zoals uurtarieven, niet eerder gepubliceerd mogen worden. De gegevens uit dit jaarlijkse onderzoek dienen niet alleen als benchmark voor ontwerpers en ontwerp bureaus, maar worden ook gebruikt bij de lobby richting overheden en andere stakeholders.

Madeleine van Lennep
Directeur BNO

bno.nl/branchemonitor

Aantal bedrijven, 2017 t/m 2020

Aantal

	2017	2018	2019	2020
Totaal	1.676	1.670	1.664	1.622

Verdeling bedrijven naar hoofdactiviteit, 2020

Procent

	Starters	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Communicatie- en/of grafisch ontwerp	51%	59%	59%	59%
Service en/of experience design	29%	17%	17%	17%
Product- en/of industrieel ontwerp	9%	10%	13%	11%
Ruimtelijk en/of interieur-ontwerp en -architectuur	11%	14%	11%	13%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Toelichting hoofdactiviteiten:

Tot communicatie- en/of grafisch ontwerp behoren alle vormen van 2D ontwerp zoals: brand design, corporate design, grafisch ontwerp, digital creative design, web- en appdesign, VR-design, packaging design (2D), letterontwerp en typografie, animatie, illustratie, infographics en datavisualisatie etc.

Tot service en/of experience design behoren alle vormen van niet-tastbaar ontwerp zoals: service design, social design, strategy design, design research, design thinking, UX- en interaction design, wayfinding etc.

Tot product- en/of industrieel ontwerp behoren alle vormen van 3D ontwerp zoals: consumentenproduct, industrieel product, verpakkingsontwerp (3D), mode- en schoenontwerp, textielontwerp, sieraad- en accessoire-ontwerp, vrije vormgeving etc.

Tot ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur behoren alle vormen van ruimte- en omgevingsontwerp zoals: expositie- en tentoonstellingsontwerp, beursontwerp, ontwerp voor openbare ruimte, urban design, retaildesign, stage design etc.

Gemiddeld startjaar, 2020
Jaartal

	Gemiddeld startjaar	Gestart in 2016 of later
Zzp'ers	2006	28%
Bureaus	2001	13%

Gemiddeld startjaar naar hoofdactiviteit, 2020
Jaartal

	Communicatie- en/of grafisch ontwerp	Service en/of experience design	Product- en/of industriële ontwerp	Ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur
Zzp'ers	2004	2009	2007	2008
Bureaus	2001	2004	1995	2002

Toelichting hoofdactiviteiten, zie pag. 4

Gemiddeld aantal werkenden bureaus, 2020
Aantal

	Werknemers	Directie	Totaal
Totaal	12	2	14

Gemiddeld aantal werkenden bureaus naar omzetklasse, 2020
Aantal

	Tot 500.000 euro	500.000 tot 1 miljoen euro	1 miljoen tot 5 miljoen euro	Meer dan 5 miljoen euro	Totaal
Totaal	4	10	21	–	14

Gemiddeld aantal werkenden bureaus naar hoofdactiviteit, 2020
Jaartal

	Communicatie- en/of grafisch ontwerp	Service en/of experience design	Product- en/of industriële ontwerp	Ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur
Totaal	12	21	12	18

Toelichting hoofdactiviteiten, zie pag. 4

2 Omzet en markten

Gemiddelde omzet per fte, 2017 t/m 2020

Euro

	2017	2018	2019	2020
Zzp'ers	72.600	72.200	87.900	77.700
Bureaus	111.580	121.600	110.300	113.178

Gemiddelde omzet per fte naar hoofdactiviteit, 2020

Euro

	Zzp'ers	Bureaus
Communicatie- en/of grafisch ontwerp	72.000	101.500
Service en/of experience design	79.200	130.675
Product- en/of industrieel ontwerp	74.900	132.600
Ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur	107.600	125.671
Totaal	77.700	113.178

Toelichting hoofdactiviteiten, zie pag. 4

Gemiddelde omzet zzp'ers naar startjaar, 2020

Euro

	Gestart voor 2016	Gestart in 2016 of later
Totaal	77.200	61.900

Verdeling omzet zzp'ers naar omzetklasse, 2020

Procent

	Tot 15.000 euro	15.000 tot 50.000 euro	50.000 tot 100.000 euro	Meer dan 100.000 euro	Totaal
Totaal	12%	28%	43%	17%	100%

Verdeling omzet bureaus naar omzetklasse, 2020

Procent

	Tot 500.000 euro	500.000 tot 1 miljoen euro	1 miljoen tot 5 miljoen euro	Meer dan 5 miljoen euro	Totaal
Totaal	48%	33%	19%	–	100%

Verdeling omzet naar hoofdactiviteit, 2020
Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Starters	Totaal
Communicatie- en/of grafisch ontwerp	52%	51%	40%	51%
Service en/of experience design	12%	19%	30%	18%
Product- en/of industrieel ontwerp	16%	11%	2%	12%
Ruimtelijk en/of interieur-ontwerp en -architectuur	18%	18%	28%	18%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Toelichting hoofdactiviteiten, zie pag. 4

Verdeling omzet naar inkomstenbron, 2020
Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Starters	Totaal
Honorarium (gedeclareerde uren)	80%	84%	86%	86%
Royalty's en licenties	6%	1%	1%	1%
Verkoop	5%	7%	6%	6%
Marges op inkoop	5%	6%	3%	3%
Overig	4%	2%	4%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Verdeling omzet naar opdrachtgever, 2020
Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Starters	Totaal
Industrie en bouwnijverheid	14%	12%	41%	12%
Zakelijke/financiële dienstverlening	20%	17%	5%	17%
Groot- en detailhandel	3%	5%	0%	4%
Consumentenproduct/FMCG	7%	7%	8%	7%
Overheid (centraal en decentraal)	9%	17%	1%	17%
NGO's en not-for-profit	6%	10%	7%	10%
Onderwijs	7%	4%	3%	5%
Horeca, sport en recreatie	1%	1%	3%	1%
Cultuur en kunstinstellingen	14%	6%	5%	7%
Gezondheids- en welzijnszorg	4%	5%	3%	5%
Particuliere opdrachtgevers	7%	4%	5%	4%
Overige opdrachtgevers	5%	10%	19%	9%
Niet in opdracht	3%	2%	0%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Verdeling omzet naar geografische herkomst, 2020
Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Starters	Totaal
Nederland	84%	84%	60%	84%
Rest van Europa	11%	7%	9%	7%
Azië	1%	1%	0%	1%
Noord-Amerika	2%	7%	30%	7%
Rest van de wereld	2%	1%	1%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Verdeling bedrijven met omzet in het buitenland, 2020
Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Rest van Europa	39%	48%	41%
Azië	4%	11%	6%
Noord-Amerika	10%	20%	13%
Rest van de wereld	5%	7%	5%
Totaal	43%	50%	45%

Welke omzetverwachting heb je voor 2021 (ten opzichte van 2020)?
Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Toename van de omzet	48%	100%	68%
Geen verandering van omzet	17%	0%	20%
Afname van de omzet	34%	0%	12%
Totaal	100%	100%	100%

3 Uren en tarieven

Gemiddelde uurtarieven, 2020
Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	104	100	250
Ontwerpwerkzaamheden	100	90	300
Uitvoerende werkzaamheden	86	84	300
Facilitaire werkzaamheden	73	75	250

Toelichting werkzaamheden:

Tot strategisch werk behoren onder andere advies, consultancy, art en design direction.

Tot ontwerpwerk behoren onder andere conceptontwikkeling, design development.

Tot uitvoerende werkzaamheden behoren onder andere dtp, engineering, html-coding.

Tot facilitaire werkzaamheden behoren project- en accountmanagement, traffic etc.

Gemiddelde uurtarieven starters, 2020
Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	105	100	150
Ontwerpwerkzaamheden	100	90	150
Uitvoerende werkzaamheden	86	84	200
Facilitaire werkzaamheden	73	75	150

Gemiddelde uurtarieven zzp'ers, 2020
Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	96	90	250
Ontwerpwerkzaamheden	98	85	300
Uitvoerende werkzaamheden	79	80	200
Facilitaire werkzaamheden	67	75	200

Gemiddelde uurtarieven bureaus, 2020
Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	121	120	200
Ontwerpwerkzaamheden	105	100	200
Uitvoerende werkzaamheden	99	89	300
Facilitaire werkzaamheden	83	84	250

Toelichting werkzaamheden, zie pag. 9

Gemiddelde uurtarieven bureaus met 15 of meer werkenden, 2020
Euro

	Gemiddeld uurtarief	Mediaan uurtarief	Hoogste uurtarief
Strategische werkzaamheden	120	128	200
Ontwerpwerkzaamheden	109	105	175
Uitvoerende werkzaamheden	96	100	150
Facilitaire werkzaamheden	82	95	150

Toelichting werkzaamheden, zie pag. 9

Gemiddelde uurtarieven bureaus naar omzet per fte, 2020
Euro

	Tot 40.000 euro	40.000 tot 90.000 euro	90.000 tot 120.000 euro	120.000 tot 200.000 euro	Meer dan 200.000 euro
Strategische werkzaamheden	120	130	150	180	200
Ontwerpwerkzaamheden	105	105	90	130	150
Uitvoerende werkzaamheden	100	90	120	100	130
Facilitaire werkzaamheden	100	100	100	100	120

Toelichting werkzaamheden, zie pag. 9

Aantal gewerkte uren per week zzp'ers, 2020
Aantal

	Gestart voor 2016	Gestart in 2016 of later	Totaal
Minder dan 20 uur per week	5%	4%	3%
Tussen de 20 en 32 uur	31%	30%	20%
Tussen de 32 en 40 uur	41%	18%	31%
40 uur of meer per week	23%	48%	46%
Totaal	100%	100%	100%

Gefactureerd deel gewerkte uren zzp'ers, 2020
Procent

	Gestart voor 2016	Gestart in 2016 of later	Totaal
Minder dan 25%	5%	13%	7%
Tussen de 20 en 50%	31%	31%	31%
Tussen de 50 en 75%	41%	26%	37%
75% of meer	23%	30%	25%
Totaal	100%	100%	100%

Gefactureerd deel gewerkte uren naar startjaar zzp'ers, 2020

	Gewerkte uren	Waarvan gefactureerd
Gestart voor 2016	39	55%
Gestart in 2016 of later	34	52%
Gemiddeld	37	54%

Gefactureerd deel gewerkte uren naar hoofdactiviteit zzp'ers, 2020

	Gewerkte uren	Waarvan gefactureerd
Communicatie- en/of grafisch ontwerp	37	56%
Service en/of experience design	33	59%
Product- en/of industrieel ontwerp	38	41%
Ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur	42	55%
Gemiddeld	37	54%

4 Actuele vragen

De BNO Branchemonitor kijkt altijd ruim een jaar terug. Inmiddels zijn er twee jaar verstreken waarin de coronapandemie en de overheidsmaatregelen hun stempel drukten op ons leven en de economie. Met onze actuele vragen geven we daarom deze keer een volledige terugblik op de gevolgen die corona had voor omzet, bedrijfsvoering en bijvoorbeeld de arbeidsmarkt.

Wat is de impact geweest van corona op de omzet?

Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Toename van de omzet	20%	39%	26%
Geen verandering van omzet	29%	14%	24%
Afname van de omzet	51%	47%	50%
Totaal	100%	100%	100%

Wat is de impact geweest van corona op werkzaamheden en strategie?

Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Nieuwe markten/klanten gezocht	13%	18%	15%
Nieuwe services/producten ontwikkeld	14%	11%	13%
Beide	19%	27%	22%
Geen verandering van strategie	40%	39%	39%
Anders	14%	5%	11%
Totaal	100%	100%	100%

Wat is de impact geweest van corona op de werving van opdrachten?

Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Moeilijker om nieuw werk binnen te halen	43%	34%	40%
Geen verandering in toevoer nieuw werk	48%	27%	41%
Er komt meer nieuw werk binnen	9%	39%	19%
Totaal	100%	100%	100%

Wat is de impact geweest van corona op de bedrijfsvoering?
Procent

	Zzp'ers	Bureaus	Totaal
Personeel: hybride werken standaard geworden	40%	84%	55%
Personeel: overige veranderingen personeelsbeleid	1%	26%	9%
Locatie: verhuisd of overweegt andere locatie	7%	20%	11%
Reorganisatie: overweegt afslanking/herstructurering	7%	17%	9%
Samenwerking: zoekt samenwerking/overweegt fusie	6%	24%	24%
Geen actie overwogen/ondernomen	23%	6%	31%
Anders	13%	11%	13%

Wat is de impact geweest van corona op het aantal medewerkers?
Procent

	Bureaus
Minder mensen in dienst dan voor pandemie	16%
Evenveel mensen in dienst	36%
Meer mensen in dienst dan voor pandemie	48%
Totaal	100%

Bureaus met minder medewerkers in dienst hebben gemiddeld 3,9 fte minder in dienst.
Bureaus met meer mensen in dienst hebben gemiddeld 3,1 fte meer in dienst dan voor de pandemie.

Wat is de impact geweest van corona op het ziekteverzuim?
Procent

	Bureaus
Ziekteverzuim toegenomen sinds start pandemie	12%
Ziekteverzuim gelijk gebleven	68%
Ziekteverzuim afgenomen sinds start pandemie	20%
Totaal	100%

Zijn er momenteel openstaande vacatures in het bureau?

Procent

	Bureaus
Ja, ik ben op zoek naar personeel	68%
Nee, mijn team is compleet	32%
Totaal	100%

Bureaus met openstaande vacatures hebben plaats voor gemiddeld 2,2 fte.

Welke openstaande vacatures zijn er in het bureau?

Procent

	Bureaus
Ervaren designers	59%
Beginnend designers	31%
Ondersteunend personeel	36%
Stagiaires	36%
Anders	45%

Wat zijn de verwachtingen ten aanzien van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt?

Procent

	Bureaus
Ik ben negatief over de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	33%
Geen verwachtingen over de ontwikkelingen	42%
Ik ben positief over de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	25%
Totaal	100%

Wat is de impact geweest van corona op de investeringen in personeel?

Procent

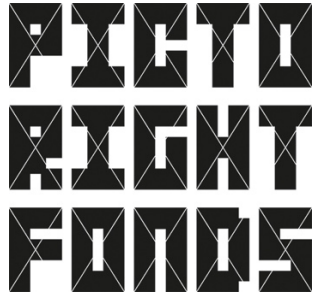
	Bureaus
Ik investeer meer in mijn personeel	60%
Geen verandering in vergelijking met de situatie voor de pandemie	40%
Ik investeer minder in mijn personeel	0%
Totaal	100%

Welke aanvullende investeringen in personeel zijn er gedaan?

Procent

	Bureaus
Salarisverhogingen	88%
Extra verlofdagen	11%
Eindejaarsbonus of 13 ^e maand	47%
Anders	41%

De BNO Branchemonitor is een uitgave van de Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers (BNO) en mede mogelijk gemaakt door Pictoright.

Onderzoek

ABF Research
www.abf.nl

Redactie

Rita van Hattum (BNO)
Freek Kroesbergen (BNO)
Fenke Legerstee (ABF Research)

Amsterdam, 2022

www.bno.nl/branchemonitor